

Lapsen oikeudet kunnassa

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on Suomessa lakina voimassa. Ihmisoikeussopimuksena se velvoittaa valtiota ja kuntia. Viranomaisen on sekä edistettävä aktiivisesti lasten oikeuksien toteutumista että suojeltava lapsia oikeuksien loukkaamiselta.

Lapsen oikeuksien sopimuksen neljä yleisperiaatetta muodostavat pohjan lapsen oikeuksille. Seuraavassa on kuvattu keskeiset velvoitteet, jotka yleisperiaatteet sisältävät.

Lapsen oikeus elämään ja kehittymiseen (art. 6)

- Oikeuden elää ja kehittyä tulee toteutua lapsen eri elämänalueilla. Lapsen kehittyminen on laaja ja kokonaisvaltainen käsite, jolla tarkoitetaan lapsen fyysistä, henkistä ja sosiaalista kehitystä.
- Artikla velvoittaa:
 - turvaamaan kaikki lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin osa-alueet: mm. oikeuden terveyteen, turvaan, oppimiseen, leikkiin, lepoon ja vapaa-aikaan, riittävään elintasoon ja koulutukseen.
 - järjestämään parhaat mahdolliset olosuhteet lapselle hänen nykyisessä elämässään ja kehityksessään. Ei ole kyse vain lapsen kehityksen turvaamisesta aikuisuutta varten.
 - suojaamaan lasta aktiivisesti hänen kehitystään vaarantavalta toiminnalta, kuten väkivallalta, kiusaamiselta, välinpitämättömältä kohtelulta, huumeidenkäytöltä sekä seksuaaliselta ja muulta hyväksikäytöltä. Velvoittaa myös takaamaan ja järjestämään lapselle avun ja tuen, jos lapsi on joutunut edellä mainitun toiminnan kohteeksi.

Lapsen edun ensisijaisuus (art. 3)

- Artikla velvoittaa
 - arvioimaan ja punnitsemaan aina lapsen/lasten etua, kun päätös koskee lasta/lapsia
 - antamaan lapsen edulle etusijan päätösharkinnassa.
- Velvoite koskee
 - yksittäistä lasta → yksilöllinen ja tapauskohtainen arviointi yksilöpäätöksissä
 - lapsia ja nuoria ryhminä → lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi
 - suoraan ja välillisesti lapsiin ja nuoriin vaikuttavia päätöksiä ja toimintoja.
- Edellyttää päätöksenteossa tiettyjä menettelytapoja, kuten
 - lapsen kuuleminen, päätöksen perustelu avoimesti sekä päätöksenteon riittävä riipeys
 - Jos jokin lainkohta, määräys tai ohje voidaan tulkita monilla tavoilla, on aina valittava se tulkinta, joka toteuttaa parhaiten lapsen etua.

Lapsen näkemysten kuuleminen ja huomioon ottaminen (art. 12)

- Velvoite kattaa
 - lapsen oikeuden esittää vapaasti näkemyksensä
 - lapsen oikeuden saada näkemyksensä huomioon otetuksi häntä koskevissa asioissa.
- Lapsen oikeudelle ilmaista näkemyksensä ei voida asettaa minkäänlaisia ikärajoja.
- Velvoittaa tukemaan systemaattisesti lasten mahdollisuuksia vaikuttaa sekä omaan elämäänsä ja lähiympäristöönsä että yhteiskuntaan laajemminkin.
- Osallisuudella on välitön yhteys lapsen edun ensisijaisuuteen: lasta/lapsia on kuultava aina lapsen etua arvioitaessa sekä yksilöpäätöksissä että lapsivaikutusten arvioinneissa.

Syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus (art. 2)

- Velvoite taata lapsen oikeudet jokaiselle lapselle.
- Syrjimättömyys ei tarkoita aina samanlaista kohtelua kaikille, vaan erilainen kohtelu on joskus sallittua ja tarpeellista syrjinnän vähentämiseksi (positiivinen erityiskohtelu).
- Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiensa ominaisuuksien, sukupuolen, kielen, uskonnon, poliittisten tai muiden mielipiteiden, kansallisen, etnisen tai sosiaalisen alkuperän, varallisuuden, vammaisuuden, syntyperän tai muun seikan takia.
- Syrjinnän kieltö edellyttää aktiivisia toimenpiteitä syrjinnän tunnistamiseksi, siihen puuttumiseksi ja epäyhdenvertaisuuden korjaamiseksi.
- Velvoitteeseen sisältyy, että aktiivisesti pyritään tunnistamaan sellaiset haavoittuvassa asemassa olevat lapsiryhmät, joiden oikeuksien tunnistaminen ja toteuttaminen voivat vaatia erityisiä toimenpiteitä.

Lue lisää siitä, miten
lapsen oikeuksia edistetään
kunnassa:
lapsiystavallinenkunta.fi

